СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XL. Ч. 241. Джерзи Сити, Н. Дж., субота, 15 жовтня 1932. VOL. XL. No. 241. Jersey City, N. J., Saturday, October 15, 1932. THREE CENTS.

ДЕРЖАВА ОБОВЯЗАНА ДО ДОПОМОГИ, КАЖЕ РУЗВЕЛТ

ОЛБАНІ. — Ґовернор Франклин Рузвелт говорив через радіо про допомогу безробітним. Конкретного не сказав нічого, а тільки заявив, що коли допомога по місцях і стейтах є невистарчаючою, то федеральний уряд обовязаний її доповнити. Додав одначе, що в першу чергу повинна бути органiзована допомога по місцях і при помочі добродійних організацій. Ґовернор заявився теж за потребу введення забезпечення проти безробіття.

ГОЛОС НА ГУВЕРА — ТРИЮМФ НАД ДЕПРЕСІЄЮ.

ШИКАҐО. — Секретар Милс говорив до виборців-републиканців, що говернор Рузвелт хоче використати злі часи і депресію, щоби дістатися до Білого Дому. Та голосувати треба на того, що вже зломив депресію, себто на Гувера. Голосуючи на Гувера, говорив Милс, триюмфуємо над депресією.

ЖІНКА УРЯДУЮЧИМ ПОСЛОМ.

ВАШИНҐТОН. — Департамент стейту одержав таку телеграму зі Стокгольму, столиці Швеції: „Посол цеї ночі відїхав. Урядування обняте мною. Виллис". Зараз почали шукати, хто це є той „Виллис" і знайшли, що це жінка, яка займає в посольстві місце третього секретаря. Склалося так, що місце першого секретаря необсаджене, а посол і другий секретар виїхали. Том чином мисс Виллис стала урядуючим послом і урядуватиме який місяць. Вона є на дипломатичній службі всього 5 років. Має покінчені університетські студії, тут і в Европі. Була теж учителькою каледжу.

ГУВЕР ПЕРЕТОМЛЕНИЙ.

ВАШИНҐТОН. — Президент Гувер привитався з якими 3,000 гістьми, а випадало ще подати руку 2,500 гостям більше, та він був так перетомлений, що мусів опустити галю принять. Дотого рука почала кровавити.

ВЕТЕРАНИ ДАЛІ ОБСТОЮЮТЬ НЕГАЙНУ ВИПЛАТУ БОНУСА.

ВАШИНҐТОН. — Президент Гувер приняв ветеранську делеґацію, яка далі домагалася негайної виплати бонуса в готівці, а крім того захисту для бездомних ветеранів і виплати по 15 центів денно для безробітних ветеранів.

БУДУЮТЬ ДІМ ДЛЯ НАЙВИЩОГО СУДУ.

ВАШИНҐТОН. — „Супрім Корт оф ди Юнайтед Стейтс" діждеться нарешті власного будинку. Президент уже положив угольний камінь. Будова коштуватиме $10,000,000.

ПРИНЯТО 5-ДЕННИЙ ТИЖДЕНЬ ПРАЦІ.

НЮ ЙОРК. — „Ди Сoконі Вакюум Корпорейшен" повідомляє, що з днем 1 листопада заводить 5-денний тиждень праці. В компанії працюють 30,000 робітників.

ПОРАТУНОК ДЛЯ МОРҐЕДЖІВ, АЛЕ ДОБРИХ.

НЮ ЙОРК. — Президент „Федерал Гом Бенк Борд" повідомляє банкові й асекураційні компанії, що вони не мають потреби боятися за дані ними морґеджі, які виносять величезну суму, бо коло $20,000,000,000. Бо коли морґеджі добрі, то вже є фонди, щоби їх перебрати чи піддержати.

СЛОВАМИ НЕ ПОРАТУЄМО.

КЛІВЛЕНД. — Волтер Тіґл, президент „Стендард Ойл Компані оф Ню Джерзи", каже, що боротьба з депресією вимагає більше праці ніж слів. Добрі побажання дуже слабо заступають живу акцію. І годі надіятися дійсного поліпшення, коли 10,000,000 американських домів не є в спроможности закуповувати найконечніші річи. Як паную голод, то засоби поживи розділюється так, щоби для всіх вистало. Тесаме, каже Тіґл, треба зробити тепер з працею. Її теж треба розділити. Особливу увагу звертає Тіґл на біло-ковнірцевих безробітних, бо тих є дуже багато й вони терплять через депресію страшну нужду.

ЗА АНҐЛЬО-АМЕРИКАНСЬКУ КООПЕРАЦІЮ.

ВАШИНҐТОН. — Лорд Редінґ, бувший амбасадор до Злучених Держав, прибувши з Анґлії на конвенцію „Амерікен Бар Асосіейшен", каже, що економічна відбудова світа й світовий мир залежать від найтіснішої співпраці Великої Британії зі Злученими Державами.

НА ФИЛИПИНАХ ДАЛІ НЕСПОКІЙ.

ГОЛЬО. — Військова поліція вигнала повстанців племени Моро з села Таюнґан. Підчас битви згинули 6 повстанців і один полісмен. Боротьба тревала 8 годин, бо повстанці були забарикадувалися. Надіються нової боротьби.

КАЖЕ, ЩО ГУВЕР ВІДІГНАВ КАНАДУ.

НЮ ЙОРК. — Нова канадійська тарифа наносить Злученим Державам втрату в експорті на яких $75,000,000. Сенатор Конелі з Тексас, демократ, каже, що за цю втрату треба винувати Гувера і його високу тарифу, яка звернула Канаду до Анґлії.

ЗНАЙШЛИ КОПІЮ МАПИ КОЛЮМБА.

Професор Павль Коле з Берліна знайшов в Істанбулі (Цариґороді) мапу одного турецького моряка, якої частина є копією мапи Колюмба. З неї ясно видно той шлях, яким плив Колюмб до Америки. Крім того з написів в італійській мові видно, що Колюмб був Італійцем, а не Еспанцем.

УКРАЇНЦІ З „ПОЛЬСЬКОГО КОСЬЦЬОЛА НАРОДОВЕГО".

Перед бучацьким городським судом відбувся процес проти 27 селян з Петликівців Нових, обвинувачених за злочин з § 81 к. з., а саме за те, що вони, як члени польського народного костела, нібито ставили опір поліції. По переведеній розправі суд засудив 11 селян на кари від 1 до 4 місяців. Загальне здивування викликала обставина, що між обвинуваченими було багато Українців, які на розправі виразно признавались до польського народового костела.

АПАРАТ, ЩО ВІДШУКУЄ ПІДВОДНІ СУДНА.

Пишуть часописи, що в Анґлії винайшли апарат, який з незвичайною докладністю вказує в глибині моря місце, де причаївся підводний човен. Зроблено тим апаратом такі проби: на воду випустили 6 підводних човнів, а 24 години пізніше два кораблі з апаратами до відшукування підводних човнів. І по 6 годинах, як кораблі виплили з порту, підводні човни знайдено, хоч вони були у великій глибині та припинили були мотори. Тепер буде вже виключений якийнебудь підступ підводних човнів підчас морської війни, бо згаданий апарат їх завжди знайде, а кружляки не допустять до того, щоби ворожий підводний човен утік цілий. Тимсамим підводні човни від хвилини масового поширення тих апаратів втратять зовсім своє значіння.

ПІШКИ ДО КОРОЛЯ ПО НАЛЕЖНУ ПЛАТНЮ.

З Букарешту повідомляють, що урядовці румунського міста Анина, які вже 6 місяців не дістають платні, рішили не терпіти вже довше такої нужди та піти пішки до Букарешту на авдієнцію до короля. Вибираються вони в дорогу лише з невеличкими клуночками, не мають чисте білля та сподіваються, що добрі люди не дадуть їм по дорозі загинути. Не мають вони грошей ані на те, щоби поїхати поїздом, ані на те, щоби купити собі хоч трохи харчів. Але сумніваємося, чи й авдієнція у короля щось поможе, якщо ці нещасні пішоходи не мають грошей на хабарі.

ВІДГУК КОНСКРИПЦІЇ.

Іван Романів, студент прав, конскрипційний комісар, був обвинувачений за неправильний спис населення, а саме вплив на населення підчас спису. Рогатинське староство покарало його карою 100 зол. або 30 днів арешту. Романів вніс рекурс, наслідком чого відбулися дві розправи: одна в Рогатині, друга 24-го серпня в Бережанах. Його засудили на кару гривни 10 зол. і одни застілит судових коштів, або одну добу арешту.

УКРАЇНСЬКА ПРОГРАМА НА РАДІО.

В неділю, дня 16-го с. м., відбудеться 131-ша Українська Програма на радіо підприємства Сурми від початку її заснування. Цеї неділі, в годині 9 рано, зі стації W.O.V. 1130 кл. буде даний концерт молодечою орхестрою з Пасейку під діриґентурою учителя Мирона Тимкевича. Крім цього артист Петро Ординський відспіває на спеціяльне запрошення кілька арій з опери Тарас Бульба, а панна М. Боднар скаже пару слів по анґлійськи до українських дівчат і жінок „Як в Америці популяризувати українську ношу". На слідуючу неділю приготовляється програму п. н. ВОЛИНЬ. Котиб хто з Волинців мав спеціяльний матеріял на радіо, того проситься зголоситись до Сурми, 103 Аве. А, Ню Йорк.

УКРАЇНСЬКА ПРОГРАМА НА РАДІО.

В суботу, дня 15-го жовтня с. р., в годині 6 вечером, буде ґрати Український Ансамбль під проводом Михайла Вдовяка зі стації W.N.Y.C. 550 кс.

НА ВОЛИНІ ВПАВ МЕТЕОР.

Недалеко стації Шепетівка впав на землю мигунець. Яскраве світло мигуця було такої сили, що освітило землю денним світлом далеко довкола себе, при якому світло місяця цілковито зникло. Падаючи на землю, мигунець розсипав далеко кругом себе іскри й залишав довге вогнисто-біле світло.

НА ПОКАЗ ДЛЯ ЧУЖИНЦІВ.

У Москві будують люксусовий готель для чужинців, що буде високий на 12 поверхів та матиме 800 кімнат. Чужинці, які оглядатимуть цей готель, певно твердитимуть, що в Радянщині все „благополучно". А тимчасом буде це один з цілої низки большевицьких рекламових триків.

ХТО ЗАПИСУЄТЬСЯ В УЖГОРОДІ ДО ЧЕСЬКИХ ШКІЛ.

Після урядової статистики, до ужгородських чеських шкіл з початком шкільного року 1931-32 записалося 346 учеників, з яких з кінцем року зістало 326, по національности: 103 Чехів, 34 Словаків, 6 Русинів, 165 Мадярів, 15 Жидів і 3 інших (Поляки, Німці). Одначе після релігії було 140 Жидів. З них отже тільки 15 зголосилися до жидівської національности, а 125 Жидів уважали себе Мадярами.

ЩЕ ҐРАНАТА.

Діти, що пасли худобу на пасовищі в Плаучі Великій пов. Бережани, знайшли ґранату та стали бавитися нею. Ґраната вибухла й розшарпала 10-літнього Тому Блажкова, а зранила малого Рибаника та його сестру.

ПРИБІЛЬШЕНЕ ЗАХОПЛЕННЯ.

У латиськім місті Оґер відбувалася патріотична театральна вистава. Публика була так захоплена, що пірвала режісера на руки і винесла його на вулицю. Театромани підкидали ним з таким темпераментом, що режисер упав на камінь, розбив собі голову і сконав.

ДАЛЬШІ ЗАВОРУШЕННЯ В ПІВНІЧНІЙ ІРЛЯНДІЇ.

Три тисячі анґлійських полісменів стараються привернути спокій у місті Белфаст, втихомирюючи натовпи зголоднілих ворохобників. В одному випадку поліції довелося стріляти в натовп. На вулицях міста ворохобники будують нові барикади й готуються до дальшої боротьби з поліцією. Уряд посилає військо на підмогу поліції. Ворохобники грабують харчові склепи та тягарові авта, що перевозять харчі. Робітництво готується до загального страйку, щоби підтримати тих, які домагаються собі допомоги.

ЗРАДИВ ЙОГО ҐУДЗИК.

До торговлі Ельзи Лендваєвої в Ужгороді вломилися злодії і вкрали парусот, корон та ріжні товари. По вломниках не осталось жадного сліду, лиш один ґудзик від загортки. Один детектив побачив коло городського кіна Павла Конкуса, на котрого загортці бракувало одного ґудзика такої самої барви, як ґудзик, знайдений у склепі. Детектив візвав Конкуса, щоби йшов з ним на поліцію. Конкус до якогось часу спокійно дав себе на поліцію провадити, але потім копнув детектива в черево й почав утікати. По довшій біганині його зловили і він признався, що ходив красти до склепу з Францiском Фрішем з Моравської Острави, Юрком Сурманем з Ужгороду та з одним неповнолітнім хлопцем.

ХТО СТИДАЄТЬСЯ СВОЄЇ МОВИ?

Під таким наголовком приносять „Подкарпаскі Гласі" статтю, в якій пишуть, що серед нашої інтеліґенції (на Підкарпаттю) ведеться завзята боротьба на питанню щодо мови, але перепалки й дебати ведуться мовою „лицарського народу" — мадярською, хоч це група російського, хоч української напряму.

На жаль, ця нотатка правдива. Факт досить дивний: хтось хоче доказати, що українська мова спосібна, щоби нею говорити в товаристві, розвивати її в письменстві — і сам нею не говорить! Не потрібуємо доказувати, що сильніше боронять прав української мови не ті, котрі боронять її по мадярськи — а ті, **котрі говорять по українськи, купують українські книжки, платять точно за українські часописи, платять точно членські вкладки до українських товариств** і т. п. Віримо, що наша інтеліґенція зрозуміє вкінці, в чім лежить суття оборони рідної мови й тільки рідною мовою буде послуґуватися; тим більше, коли буде боронити її прав на життя. Інакше ще довго будуть з нас сміятися, нас не шанувати. — („Українське Слово").

ПЕРСОНАЛЬНІ ЗМІНИ У ВЕРХІВЦІ ҐПУ.

Повідомляють, що дотеперішній голова ҐПУ, Менжинський, уступає зі свого становища, як кажуть, унаслідок недуги, а на його місце приходить Москаль Бубнов.

Така зміна на становищі почесного голови ҐПУ булаб дуже характеристична, бо те становище по традиції віддавано досі завжди Полякам; зпочатку Дзержинському, а по нім Менжинському.

У ЛЬВОВІ АРЕШТОВАНО ДВІСТА ДЕСЯТЬ УКРАЇНСЬКИХ СТУДЕНТІВ

ПЕРЕВОДЯТЬ ДАЛЬШІ АРЕШТИ. ПОЛІЦІЯ КАЖЕ, ЩО УКРАЇНЦІ ЛАДИЛИ ПОВСТАННЯ.

ЛЬВІВ (Західня Україна). — Телеграфічна аґенція „Юнайтед Прес" подає, що у Львові одного лише дня, 12 жовтня, польська поліція арештувала 210 українських студентів. Поліція цілу ніч переводила ревізії в помешканнях Українців, переважно студентів, а тепер говорить, що вона викрила велику змову студентів до уряджения повстання проти польської влади.

Тепер нібито ту змову спаралізовано масовими арештами. Труси в помешканнях Українців та в українських установах провадять далі, а разом з тим відбуваються арешти Українців.

ЛЯХИ АРЕШТУВАЛИ У ЛЬВОВІ СОРОК ПЯТЬ УКРАЇНЦІВ.

ЛЬВІВ (Західня Україна). — Арешти Українців у Польщі все більше набирають масового характеру. Польська влада арештує молодих і старших українських діячів, прикладаючи декому комуністичну латку, декому шпіонажу, декому „зраду держави" і т. д., щоб тим виправдати свій терор проти Українців. В одному лише Львові арештовано, в звязку з розвязанням „Сельробу", 45 осіб. Між арештованими знаходяться не лише активні діячі „Сельробу", але й такі, котрі нічого спільного з „Сельробом" не мали.

Між арештованими знаходяться: старий український педагоґ і письменник Антін Крушельницький, журналісти Василь Возьний, Роман Сказинський, Мирослав Ґнип та багато інших. Разом з тим у помешканях арештованих переведено докладні ревізії, підчас котрих забрано багато ріжного літературного матеріялу, який відвезено до судової влади.

ЗА ПОШИРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРЕСИ.

ЛЬВІВ (Західня Україна). — У Львові відбулася нарада редакторів та представників двацятьох українських газет та журналів. Вирішено влаштувати місяць української національної преси під Польщею та повести аґітацію серед населення за збільшення передплатників на українські часописи. Буде влаштована низка рефератів про значіння й потребу національної преси.

В нарадах брали участь представники всіх політичних і фахових напрямків української національної преси. В імени наради видано спеціяльну відозву до населення. Рішено припинити висилку газет та журналів передплатникам „на борг", а також тим кольпортерам, які продають газети й журнали, але грошей за них не посилають до газет.

УКРАЇНСЬКІ ПОСЛИ В ЖЕНЕВІ.

ЖЕНЕВА (Швайцарія). — Тут перебувають українські посли до варшавського сойму: Мілена Рудницька й Остап Луцький. Українські посли приїхали сюди, щоби бути присутніми в Женеві, коли Ліґа Націй буде займатися справою національних меншин.

На кордоні при виїзді з Польщі в обох послів погранична сторожа перевела докладну ревізію всіх документів та паперів. Поляки хотіли відібрати від посолки М. Рудницької копію петиції до Ліґи Націй у справі волинської кооперації, одну польську інтерпеляцію про надужиття польської влади супроти Українців та копію одного акту обвинувачення. Після рішучого протесту посолки урядовці повернули їй ці документи й заявили, що це вони зробили на доручення поліції.

ТЯЖКА ВЯЗНИЦЯ ЗА ПРИНАЛЕЖНІСТЬ ДО УВО.

ЧОРТКІВ (Західня Україна). — Трибунал присяжних суддів засудив Василя Стадника на шість і пів року тяжкої вязниці, Івана Антонюка на 5 літ, Петра Медведева на 2 роки, Гната Тимчука на 4 роки вязниці. Інших шістьох обвинувачених суд звільнив від вини й кари.

Усіх їх ставлено перед суд за приналежність до УВО та за саботажі в чортківському повіті.

ЕРІОТОВИ ТАКИ НЕ ВЕДЕТЬСЯ.

ЛОНДОН (Анґлія). — Переговори між французьким премєром, Еріотом, та на анґлійським, Мек Донелдом, у справі анґлійських ґарантій Франції на випадок конфлікту з Німеччиною, а також у справі підтримки Анґлією французької позиції супроти німецького домагання збільшення армії, не повелися добре для Еріота. Анґлійський уряд, який числиться з опінією широких мас населення, не схиляється до домагань Еріота.

Очевидно, Еріотови доведеться вертатись до Парижа з порожніми руками. На втіху собі він твердить, що становище Франції супроти Німеччини підтримує Америка. Та з іншої сторони підтвердження цього нема.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 110 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": Mongomery 5-0498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 5-1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

РОЗВЯЗАННЯ СЕЛЬРОБУ

Польський уряд розвязав партію „сель-роб". Це скорочена назва політичної партії, що звалася офіціяльно наперед „Українське Селянсько-Робітниче Соціялістичне Обєднання", а відтак „Селянсько-Робітнича Соціялістична Єдність". Існувала ця партія шість літ та повстала зі зліплення докупи галицьких москвофілів з волинськими соціялістами. Хоч партія звалася селянською й робітничою, голосила марксизм та била чолом перед Третім Інтернаціоналом у Москві, то на ділі вона не була ні селянська, ні робітнича. Її головною признакою була ненависть до українського національного табору. Не боронила вона стільки інтересів селян або робітників, скільки нищила українські організації. Вічною й безпощадною критикою кождої української інституції вона ширила недовіря Українців до своїх організацій, відбирала їм довіря у власні сили, переконувала їх про їхню нездарність. Була це партія людей, які самі не вміли нічого зробити, своє почуття нездарности заспокоювали гострими випадами проти тих, котрі тяжко працювали коло освічення й зорганізування Українців. Сельроб — це був вицвіт деморалізації, яка кинулася серед українського народа під польською окупацією під впливом упадку визвольних змагань, під впливом утиску, нужди й темноти.

Український діяльний табор постійно боровся з „сельробом", як здоровий організм бореться з ґанґриною. Треба було добути з себе справді великих зусиль, щоби поборювати розбишацьку, погромницьку й демаґоґічну акцію „сельроба". Ця боротьба скорше чи пізніше мусіла покінчитись побідою позитивної думки та української організовности. Боротьба була облекшена через те, що ці розбишацькі елементи були згуртовані в „партію", мали свої організації й ґазети.

Розвязуючи „сельроб", польський уряд думає вбити одним каменем два горобці. На заграничний ринок він пустив вістку про розвязання великої української комуністичної організації. З другого боку, уряд припускає, що у нутрі держави члени розвязаної організації всунуться в ріжні українські організації й там будуть далі вести розкладову роботу, яка виходить з їх вдачі, з їх зневіри в сили рідного народа. Польський уряд думає, що Українці не дадуть собі ради з вертільниками з середени так добре, як вони собі давали раду з „сельробом" як партією.

Але в цьому Польща певно перечислиться.

НАЦІОНАЛЬНЕ І СОЦІЯЛЬНЕ

(Кореспонденція „Свободи" з Риму).

Кожний український патріот, який бореться за визволення всім нам дорогої Батьківщини, мусить ставити собі питання:

—„А яка то буде та моя вільна Україна? Який буде в ній лад? Які в ній будуть закони? Які люди провадитимуть державну машину?"

Бо кожний Українець мусить виходити не лише з ненависти до тих наших ворогів, що гнетуть український народ та визискують на свою виключну користь його національні багацтва, — але також і з любови до того народу, щоби йому було як найкраще, щоби вільна, незалежна Україна була державою, в якій кожний громадянин міг би спокійно й плідно працювати, знаючи, що його працю охороняє міцний суспільний лад.

В 1917 році, коли вибухнула російська революція, вона знайшла українське суспільство непідготованим. І то як на Наддніпрянщині, так і на Наддністрянщині. На чолі українського руху станули тоді українські інтеліґенти, які до революції займалися питаннями національної культури, бо ті питання їх найбільше боліли. Соціяльніж питання залишалися для них менш цікавими, сказатиб — другорядними. А тимчасом для української маси селянства й робітництва саме соціяльні питання були найважливішими, бо, внаслідок денаціоналізаційної роботи російського уряду, вони втратили свою національну свідомість.

Звідти — трагічний неуспіх української революції. Українські інтеліґенти, захоплені знечевля величезною революційною хвилею, що несла українському народови соціяльне й національне визволення, відчули нараз, що між ними й тим народом відкривається жахлива прірва взаїмного незрозуміння. Інтеліґенти закидали селянству й робітництву „національну несвідомість", селянство й робітництво — закидали українським інтеліґентам соціяльну „контрреволюційність".

Що правда, українська інтеліґенція намагалася чимдуж перекидати мости через ту прірву, приймала якнайдалі йдучі соціяльні програми, — але що ті програми не виплипали з **переконання, виплеканого довгими студіями потреб українського народу,** а лише зі свідомости **потреб моменту,** то їх запозичалося у власних національних ворогів, витворюючи дуплікати тих соціяльних партій, що вже істнували в Росії. Та імітація все є гірша від ориґіналу, — і це інстинктовно відчувало наше селянство й робітництво, і охоче прислухувалося до голосів, що походили впрост з Москви, бо воно чуло в них якусь дійсно нову, свіжу, безкомпромісову думку. Українськаж інтеліґенція, відчуваючи, що народні маси від неї відвертаються, кидалася розпучливо то вліво, то вправо, то намагаючись перевершити большевиків в соціяльних гаслах, то знову повертаючись до гасел чистого націоналізму, що в кожному, хто вказував на необхідність соціялістичних реформ, вбачав „зрадника" і „большевика".

Ми знаємо, які були з того наслідки. Соціяльні гасла московського большевизму виявили себе порожнім маревом, що не тільки не поліпшило **соціяльного** становища українського народу, але навпаки, його несказано погіршило. Кожний знає, що колишня багатюща Україна під большевицькою пятою жиє гірш останньої жебрачки. Український селянин перейшов на ролю московського державного кріпака, котрого бють, та ще й плакати не дають. Зате національна свідомість українського селянина несказано зросла. Український селянин знає вже, що поки він не матиме української держави, то все його хтось визискуватиме нещадно. Український селянин перейшов у цьому відношенню величезну еволюцію. Він тепер уже в стані зрозуміти українського інтеліґента, коли той говоритиме йому про національну справу. Але — чи український інтеліґент зі свого боку виконав свій обовязок? Чи простудіював він, окрім чисто національних проблем, і ріжні соціяльні питання? Чи може дати він відповідь українському селянинови, коли той питатиме про майбутній суспільний лад в українській державі? Чи може понести він українському народови, що стогне під ярмом гнобителів, якесь дійсно **нове, плідне** слово? Чи може запалити він тим новим словом підростаючі кадри української молоді, що хотіла би прикласти молоду енерґію до творення української держави?

Бо треба памятати, що до **старого нема повороту.** Нема повороту до великих землевласницьких маєтків, до безмежного безконтрольного панування грошевого й промислового капіталу, до безсовісної експльоатації народніх продуктивних кляс на рахунок невеличкої кляси вельможних нероб. В Українській Державі не повинно бути нероб. Українська Держава мусить бути **трудовою державою.** Кожному мусить бути відкрите вільне поле праці. Кожний мусітиме, по Христовому заповіту, розробляти всі таланти, дані йому від Бога, і українська держава охоронятиме і підтримуватиме кожну приватну ініціятиву, корисну для цілого суспільства. Подібно, як у фашистівській Італії, вона охоронятиме й плоди індивідуальної праці — приватну власність, але в такій мірі, наскільки вона служитиме суспільству. Так, як це значиться в проєкті Урядової Комісії по виробленню Конституції Української Держави" (в 1919 р.): — „Приватна власність стоїть під охороною закону. Власність **зобовязує. Користування власністю мусить служити для добра загалу".**

Таке відношення до власности називається тепер чисто фашистівським, бо воно покладене в основу цілого життя фашистівської Італії. Але як бачимо, Українці, в пошукуванню за кращими формами соціяльного ладу, в боротьбі проти большевицького заперечування приватної власности і ліберального проголошення цілковитої незайманости, знайшли правдиву оцінку власности задовго до фашистів, які, хоч і витворили корпоративну державу, то принципи її панування виринули вперше таки на Вкраїні, ще в 1917 р. в укладі Центральної Ради та Трудового Конґресу. Принципи ці є: співробітництво всіх кляс; визнання праці і власности як обовязку; визнання прав нації понад права партії і ґруп).

Ми могли сказати в свій час цілому світови **нове** слово, але... не мали сили. Інші тепер нас випередили. Але не забуваймо, що — те нове слово всеж є наше. Піднімім же його і понесім знову нашому народови — який усе хотів бути **трудовим,** але по **власній волі** і по **власному уподобанню.**

Евген Онацький.

ПОТРЕБИ ОРҐАНІЗУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО ПЛАСТУ ЗА ОКЕАНОМ.

Чи треба орґанізувати Український Пласт за океаном? — Кажу з повним переконанням, що так!

Перш усього тому, що ту, таку улюблену старими і молодими орґанізацію, на яку покладано стільки надій, що виховає молодь на карних і свідомих членів громадянства, що переродить молодь, що створить новий, здоровий душею і тілом тип Українця, що зітре з душі принайменше молодого покоління тавро довголітнього національного ярма — цю власне орґанізацію, Пласт, на Західних Землях України знищено. Америка з еміґрацією та іншими українськими землями, де це можливо, має бути спадкоємцем цього руху, має стати схоронищем пластової ідеї. Це одна з думок — чому.

Але дехто з читачів міг би зараз замітити — це все дуже ґарно, але ми, американські Українці, є вже вихованцями практичної Америки, а тим більше наші діти, наша молодь. Що власне Пласт нам може дати, які користи з нього ми можемо мати? Отже якраз і на це хочу звернути Вашу увагу. Якраз тому треба піддержувати Пласт, що це орґанізація молоді, що це орґанізація, яка дає змогу молоді заховатись вічно молодою, яка вчить молодь пізнавати життя таким, яким воно є. Рівночасно дає молоді багато природніх веселостей, радости і втіхи з життя.

Друга справа — практичність. Не знаю, чи в якій орґанізації або в якій виховничій системі вона більш удосконалена, як у Пласті. Пластуна вчать менше говорити, більше робити — цілком по американськи, ні? А напрямною Пласту є заховати гармонію між теорією і практикою. Полишаючи надзвичайно добру виховничу сторінку Пласту під розгляд ученим, хотів би я звернути увагу на те, що в Пласті молодь дістане добре національне виховання. Пісня, живо, з охотою співана, танець та пластовий дух будуть удержувати національну свідомість природньо і легко без рефератів. Тільки Пласт може вирішити Вам, американські Українці, влучно це питання, **що Ваші діти будуть стопроцентовими Американцями** і **свідомими синами України.**

А яке безмежне поле міжнародніх звязків стоїть перед українськими пластунами в Америці! Чи ви уявляєте собі, що моглиб зробити кілька тисяч зорґанізованих українських пластунів в Америці, піддержуючи звязок з близько чи не міліоновою вже нині американською пластовою орґанізацією? А в тому міліоні американських пластунів може доростають будучі президенти Америки чи які визначні майбутні американські політики! Звязок же легко держати з пластунами, бо бластун кожному пластунови на світі є братом.

А якби то до нас, Українців, ставилися, колиб так на наступне Джемборі (світовий пластовий зїзд), що відбудеться в 1933 році в Мадярщині, приїхала сотка українських пластунів з Америки і там між тими пятьдесятьма тисячами пластунів, зібраних з цілої земської кулі, показали, що Українці — це сильна нація, з культурою, з традиціями, що має гідних синів на обидвох земських півкулях.

Якщо я маю трохи рації, то тепер слово за українською молодю в Америці.

Нитка.

Прага.

Володимир Левицький.

ОСТАННІЙ АКТ ТРАҐЕДІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ГАЛИЦЬКОЇ АРМІЇ (УГА)

(З моїх споминів про 2 курінь, 8 бриґади, III корпусу, після його відвороту з Києва у вересні 1919 р.).

(3)

Галичани не вміють мститися на безборонному населенню, якщо воно не дало доказів ворожочо виступу проти військових частин. Та проте нічне забезпечення потрібне також з огляду на близкість фронту. Напереді нас стоять два курені нашої бриґади, а ми в запасі. Тому, що фронт годі густо обсадити, можуть ворожі відділи ярами обійти нас та в один мент опинитися на запіллі наших частин. Цілий день чути з фронту з боку міста Монастирища гарматні згуки. Це денікінці обстрілюють густо наш боевий участок. Маючи подостатком гарматніх набоїв, не жаліють їх, а, як подають наші з фронту, бють так густо, як це в 1914 р. робили московські війська в Карпатах. Навпаки, наші гармати мусять числитися з набоями, бо їх мало мають. Нічю вислав курінь сильну розвідку під моею командою в поблизький ліс, який ми перешукали, однак нічого не знайшли. Команда нашої бриґади знаходиться в селі Кальнику, де скупчилися й бриґадні обози.

10. Х. Не вважаючи на цілонічну службу, маємо цілий день полеві вправи та школу на громадському майдані. Під вечір канонада на фронті змагається. Наша кінна розвідка захопила в недалекому селі частину денікінського обозу зі штабскапітаном, який займав (реквірував) у селян збіже для своєї кінної частини. Обоз забрали кіннотчики, а капітана переслали у штаб бриґади. З донесення нашої розвідки та підслухання денікінської телефонограми довідуємося, що денікінці мали вислати одним яром дві сотні піхоти з наміром зайти в зади правого крила 2. коломийської бриґади. Штаб нашої бриґади вислав для перешкоди цьому намірови 1. курінь пор. Тарнавського. Згідно з одержаними через фронт відомостями в місті Монастирищі знаходиться тепер 78. севастопольський московський полк з кіннотою, разом 800 людей, а на фронті проти нас 58. денікінський піхотний полк: 500 баґнетів.

11. Х. субота. З наказу команди бриґади виходимо на фронт. Кватируємо в селі Яструбинцях, яке доволі велике та вбоге. Цілу ніч маємо строге поготівля, бо Москалі пересувають на фронті свої відділи. Прийшов тайний наказ, що завтра наступаємо на денікінські позиції.

12. Х. Неділя. Біля 4. години досвітку рушаємо на фронт. Полями та малими лісками доходимо до одного ліску, що під боєвою лінією. В лісі по ровах і давних окопах знаходимо ще жаріючий вогонь і побудовані буди для сховку. Це сліди нічної денікінської сторожі, яка, бачучи наш наступ, відійшла на свої головні оборонні лінії. З цього ліска розгортається курінь до наступу. Мета його — напереді нас лежаче село Росоховата та горби, що за його ставом. Село заступають нам стирти пшениці, яких тут стоїть 16, зібраних з поміщицького поля. Збіже це засіяв дідич минулої осени за гетьмана, а тепер з наказу української републиканської влади збирали селяни за сніп для нашого уряду. За цими стиртами гарцюють денікінські кіннотчики, за якими стріляємо, однак вони користають з цього сховку. В годині 8. ранку почався наш наступ: ліворуч наступає I. курінь пор. Тарнавського, наш серединою, а праворуч III. курінь сотника Біланца; наша сотня йде між 5. і 7. Денікінці відкрили сильний вогонь зі скорострілів і крісів. Маємо щастя, що бє тільки одна ворожа гармата. Наші гармати бють цільно; бачимо, як швидко втікає ворожий обоз під гору, а наші гармати його влучно підганяють. Серед веселого настрою скорострільної музики поруч чет. Кивацького, „старої вони" У.С.С., командата 5. сотні, підходимо бігом під Росоховату. Через непорозуміння заряджено збірку нашої сотні. Інші сотні, по бачивши це, зачали відворот. Швидкий прихід сотника Станіміра та наказ знову розгорнути сотню в розстрільну уратував прикре положення. Поле було рівне — тож терен пригідний для протиділання ворожої кінноти, що на горбі ладилася до наступу. Одним скоком входимо в село Росоховату. Селяни поховалися, тільки відважніші глядять на нас зза хат. Минаємо церкву, в якій саме скінчилося богослуження, бо почули стрілянину. Денікінці не сподівалися в цьому місці наступу, тому ще рано було їх повнісенько в селі й вигідно спали. Втікли швидко, коли їхня розвідка донесла про наш наступ. Місцеві люди оповідають, що це не давня царська армія, якої сподівалися, але звичайні „грабіжники". Між ними найбільше бувших царських офіцирів, що творять цілі сотні, т. зв. „афіцерскіє роти". Носять на раменах „пагони", добре одіті в англійські мундури, але добре пють та граблять. Поводяться з населенням крайнє ворожо, закидаючи йому симпатії до української влади, яку називають „украінскім сепаратістічеcкім бандітізмом". Всі фанатики „єдіної неделімої Рассеі"; деякі навіть заставляють людей говорити до них по московськи. Трапляються між ними також бувші старшини Дієвої Армії У. Н. Р., що передше сиділи в Камянці та „формували" українські відділи, а тепер чмихнули до Денікіна. Ці „хитрі малороси" поводяться особливо погано зі свідомішими нашими селянами. Виходимо за село; ворожа кіннота збирається на горбі за ставом до протинаступу. Наша мета якнайшвидче перейти став та взяти приступом горб, щоб не дати ворогови часу обтрястися з першого враження його відвороту. Однак стрільців важко витягнути зпоза сільських хат, за які поховалися, на рівне поле, ще й під ворожий обстріл згори. Ворог бє дуже густо зі скорострілів, що стоять на „тачанках". На щастя, бє дещо зависоко, бо інакше годі було би й носа показати. По наших сотнях більшість недавно змобілізованих тутешніх стрільців. Не стало вже старих сотень, які своїми трупами вкрили українські поля від Львова до Києва. Забракло української „старої войни", загартованої боями та зєднаної одною ідеєю боротьби з ворогами української державности. Одні хлопці впали в боях, другі ранені лікуються по лічницях, інші мучаться в полонах. Київ — серце України — знищив ряди III. корпусу. Новий набір новобранців не дуже надійний, а ще з околиць міста Козятина. Тутешній стрілець здоровий, не збідований, часом дуже відважний та на все готовий, але бракує йому важніших признак доброго бойовика: витревалости в службі, безоглядного послуху, карности й почуття обовязку, які то прикмети стали прикметою галицького стрільця, що опинився на Великій Україні. Силою витягаємо стрільців зза насипу, що перед ставом. Ворог звернув вогонь скорострілів на місток, який треба перебігти, щоб обійти став. Під ворожим сильним вогнем перебігаємо місток і наступом займаємо горб. Кожний з нас прикладом кріса нагортає собі вперед себе насип, щоби заслонитися перед вогнем ворожих скорострілів, які відступили дещо взад, та зате цільно били. Підсуваюся з четою понад яр, що праворуч, щоби задержати звязок з 7. сотнею та окриленням двох ворожих скорострілів дати змогу підсунутися вперед лівим четам. З права з яру перестрілюють нашу розстрільну там заховані Москалі. Кілька ґранат змусило їх до мовчанки. Продвигнув чету кілька кроків знова вперед та сам впав важко ранений в крижі. Було це біля 3. год. попол. Перше враження болю — це задеревіння ніг. Здавалося, що вони відбиті, бож й ворожа ґраната недалеко розірвалась. Дотикаюся — на щастя ні, — та піднятися годі. Кричу до підхорунжого, щоб перебрав чету. Сам на силу зісуваюся на животі в яр, бо встати годі, наче переломаний. В яру двох стрільців виносять мене за фронт під горб, де санітет робить першу перевязку. Командант куріня махнув значучо рукою, бо рана в околицях обох нирок. Занесли мене до якоїсь порожної хати, що під самим фронтом, без вікон, бо хазяїн їх поховав, а сам втік перед кулями. Лежу на постелі: рана пече вогнем. Денікінці бють гарматами кругом хати. Мій хлопець доносить, що вони завзято наступають на наш курінь. Холодна тривога обняла мене, бо хата біля самої дороги; думаю, що коли вороги впадуть сюди, тоді певно дібють безборонного, а нема більше жахливої смерти для жовніра, як згинути без зброї в руці. Підводи годі знайти в селі, бо всі забрали рано втікаючі Москалі. Щойно по двох годинах вдалося санітареви знайти „дядька" з волами, який везе мене до села Яструбинців. Тут зміняють підводу на кінну. Маємо їхати до села Підвисокого, віддаленого звідсіля 6 верств. Дядько зі злости, що його взяли на підводу, возить мене цілу ніч по полях та ровах. Чую в крижах кожну ґрудку, на яку колесо виїде, бо рана пече.

(Далі буде).

Одному Американцеви, який вперше після революції приїхав у Москву, показали нову фабрику.

— Що тут фабрикують? — спитав він.

— Частини для ліфтів, — сказав порвідник.

Американець одушевлявся.

— Щось такого ви не мали за царя, — сказав. — А які частини виробляєте?

Провідник пояснив йому:

— Тут виробляють таблички з написом: „Ліфт не функціонує".

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЗА РЕПУБЛИКАНСЬКУ ПАРТІЮ.

Як відомо, є в Америці дві головні політичні партії, які поверх сотні літ змагаються за владу: це є републиканська і демократична. Досі, поза малими виїмками, завжди побіджала републиканська партія. А за останніх 35 літ демократична партія дірвалася тільки раз до федеральної влади. Та за цей раз вона накоїла стільки лиха, що за її політичні тяги покутує американська нація до нині. Бо саме вона вплутала Америку у всесвітню війну, вона й завела прогибіцію, з якої републиканська партія від ряду літ старається витягнути американську націю з гідністю. Ця партія вілася також глибоко в память наших братів за океаном, до яких хоробливий польонофіл Вилсон приноровив багнети армії Галера, за місць своїх великодушних 14 пунктів.

Поза малими виїмками керма внутрішної і зовнішної федеральної політики завжди спочивала в руках републиканців. Під її проводом Америка осягнула вершки свойого розвитку і слави, як також під її проводом пересувалася без більших потрясень через ріжні національні невдачі. Якраз нині нація переживає тяжке, загально-національне нещастя, тяжку економічну скруту.

Ця економічна скрута панує не тільки тут, але на цілому світі, і то в далеко страшніших формах. Вона належить, як стверджують загально економісти, до наслідків всесвітньої війни. Причиною нинішного безробіття, а в дальшому розвою нинішної нужди, є всесвітня ринкова конюнктура та високі цлові мури, якими повідгороджували себе держави, замикаючи дорогу американському імпортови. Знають про це і демократи та всетаки напрожують всі свої сили, щоби вмовити в американську націю, що причини нинішного нещастя містяться в політичній і адміністраційній нездарности републиканської партії. Вони обіцяють все направити, але я думаю, що якби вони прийшли до влади, то замісць поправи настане ще більша нужда. Тому треба вже тепер добре те все передумати, щоби знати, на кого голосувати. Я думаю, що таки треба знову вибрати президентом Гувера, бо:

1) Нині занадто поважна і напружена пора, щоби можна собі позволити на експеримент і долю краю віддавати в руки тої партії, яка на протязі 35 літ тільки 8 літ була при владі й за той час наробила доволі лиха.

2) Републиканська партія містить у собі найбільш конструктивний елемент, який, коли зумів створити американський добробут, то одинокий зуміє також вивести націю з нинішної всесвітньої економічної завірюхи.

3) Причиною нинішного безробіття є самовистарчальні аспірації поодиноких народів, які зродились у війні, як також розвій технічного удосконалення, яке великими кроками випереджувало консумцію. Цьому не всилі зарадити крикливі обіцянки політичних демаґоґів, тільки наукова розрібка пекучих питань, скупчена увага всіх духовних сил, як також загальне обмеження робочого часу, який мусить вкорочуватися у відповідній пропорції до технічних уліпшень. Якраз на цьому становищу стоїть републиканська партія, бо президент Гувер уживає свойого авторитету, щоби всюди був примінений пятьдневний тиждень праці.

4) Всі народи Европи просякають духом націоналізму, це є духом національної едности і концентрації, в якій інтерес цілости нації і її історична майбутність стояли би понад інтересами поодиноких кляс і партій. Для власної самооборони Америка мусить перейматися подібними ідеями, яким републиканська партія якраз відповідає найкраще, в противенстві до демократичної партії, яка прямує до децентралізації влади.

5) Републиканська партія своїми цловими тарифами обороняє внутрішну продукцію, а вістря тої цлової політики звернене в першу чергу проти большевицьких продуктів. Хто такі большевики, якими способами вони витворюють свою продукцію і в який спосіб вони відносяться до української нації — ми самі знаємо найкраще. Тому нашим обовязком є також піддержати той уряд, який засадничо є проти всяких політичних і економічних звязків з большевицькою Росією.

Чотири роки президент Гувер кермував державою з великим знанням і відвагою. Найгірше минуло. Нині ми вже на передодні нового, кращого. Даймо докінчити йому його роботу.

Евген Ляхович,
Ню Йорк, Н. Й.

—o—

SHOULD THE PEOPLE BE FINGERPRINTED?

During the past few months I have followed with interest, articles that were written by the rising patriots. I have taken courage to write on the subject of Finger Print Identification.

Finger prints-police-crooks, that is the way we associate this means of indentification. Since we have no intention of committing a crime why should we have our finger prints on file with the police? This is the first question that we Identification men buck up against.

Had Lindbergh's baby been finger printed and foot printed at birth, experts would have positively identified the body. From cradle to grave the patterns of the finger prints on our hands and feet do not change during our life time. Up until decomposition sets in an identification is possible if there are prints on file.

Since the Ukrainian National Ass'n is seeking to promote certain changes in its policy which will require the signature of its members, I urge that the impression of the thumb be placed over the signature. In cases where the member is unable to write his name, use the thumb print instead of the X.

The police department will gladly take your impression for the reason that they are striving for Universal Identification. Besides the police department the following also have files: The Army and Navy, Postal Savings, The Dep't of Justice, Civil Service Bureaus, Insurance Companies, Banks. Factories, and others.

To avoid criticism of a destructive nature I refer the reader to inspect the following authorative works: Personal Identification by Wentworth and Wilder; Classification and Uses of Finger Prints by Sir E. R. Henry; and the Finger Print Instructor by F. Kuhne.

I would like to see other F. P. E.'s express their views on this subject.

Signed
Volodimir Iwash.
General Delivery,
Chicago, Ill.

—o—

ВИХОВАННЯ, ЧИ ОСВІТА?

Під таким наголовком знайшов я статтю Евгена Онацького в ґазеті „Рідна Школа". Я ще не мав часу прочитати цеї статті, коли мені прийшла на думку дискусія дописувачів „Свободи" про вартість американської школи, і мені здається, що ці дописувачі поминули в дискусії головну справу.

Дискусія почалася з того, що п. Фльора порадив українським церквам в Америці підходити до духа родженої тут молодіжи, і вони дали п. Фльорі гостру відповідь. Між ними один священик критикував гостро духа американської молодіжи й навіть школи, з котрих вона вийшла. Він сказав, що вона не знає нічого вартісного, а на доказ подав, що студенти університету не знали, коли жив грецький фільософ Аристотель.

Це образило виховану в Америці молодь і кілька з них дали священикови гостру відповідь, з якої виходить, що на їх думку, американська молодь має добру освіту. Один дописувач видно не вірить, що таке не можливе, що ґрупа американських студентів не знала, коли жив Аристотель, бо він питається священика, щоби подав докладно, де й коли таке сталося, що студенти цього не знали.

Мені здається, що поданий священиком факт дуже можливий. Мені здається, що якби хто завдав таке саме питання студентам в Европі, то й серед них неодин чіхався би в голову. Я їх за це не осуджую. На мій погляд, їм не важно знати, коли жив Аристотель, як вони це забули. Видно, що й европейські студенти забули це таксамо, як американські, бо й европейським це таксамо маловажне, коли жив Аристотель, як американським. Я навіть скажу, що якби завдав це саме питання товаришам священика-дописувача, то й серед них стільки само не зналіб, коли жив Аристотель, як че знали американські студенти. І я кажу це не про всіх священиків, а лише про тих, які прийшли з Европи, покінчивши там середню школу.

Кажу це на основі досвіду з ними. Говорив я нераз з ними чув неодну їх розмову, але ні разу не чув я згадки про Аристотеля. Зате чув я серед них, тих европейських вихованців, неодну розмову про Чарлі Чапліна й Мері Пікфорд. Може вони знали дещо й про Аристотеля, але я певний, що не знали, чим він займався, з ким товаришував і як з жінкою жив, так, як вони знали про Чарлі Чапліна. Я знаю, що хтось може подумає собі, що я хочу сказати про священиків щось непідхлібного, та це зовсім далеке від мене. Може так хтось думає, що це честь знати про Аристотеля, а неслава знати про Чапліна, а мені ця слава й неслава байдужа, бо для мене важне тільки те, що люди цікавляться Чарлім, а не цікавляться Аристотелем. Як я буду з ними говорити, то говоритиму про Чарлого, а не про Аристотеля. І Чарлі мабуть має нині більше значіння для звичайного чоловіка, як має Аристотель, хоча цей може має велике значіння для високо освічених людей, котрі розвязують дуже важкі питання життя, до яких не беруся, про які я може й не знаю.

Чи священикам краще в церкві говорити про Аристотеля, чи про Чарлі Чапліна, це залежить від того, чи в церкві треба говорити про справи, що відносяться до життя, чи про інші справи. Як там треба говорити про життя, то мені здається, що можна знайти більше науки з життя Чарлі Чапліна, якого знає кожда людина на вулиці, ніж з життя Аристотеля, про якого студенти забули навіть, те, в якім часі він жив. Знати, коли такий чоловік жив, може прикрасити знання, але не дає людині того, що нею кермує в життю.

Отже най буде, що американська молодіж з вищих шкіл не знає цього й онтого. Це не важне. Важне, чи ця молодіж уміє жити. Не таке важне її знання, як важне її виховання.

П. Чопик.

ЩО ЦЕ ТАКЕ РЕЗЕРВА В ЗАПОМОГОВІЙ ОРҐАНІЗАЦІЇ

Кожда вкладка члена орґанізації, опертої на системі рівних вкладок, складається з двох частей: з части, яка йде на покриття коштів його обезпечення, і з надвишки.

Що товариство робить з першою частиною?

Воно її видає на посмертні запомоги для членів, котрі є у віці члена, а помруть протягом року.

Що товариство робить з другою частиною, з надвишкою, з тою частиною, яку воно побрало від члена понад кошт обезпечення?

Товариство складає ті надвишки в касі. Тотариство збирає всі надвишки в одну велику суму, яка називається **резервовим фондом.** Цей фонд товариство складає до банку, або в дозволений законом бизнес.

Що товариство робить з тим фондом резервовим?

В пізніших роках членства члена, коли його рівна вкладка не покриває коштів його обезпечення, товариство побирає з цеї резерви з року на рік стільки, щоби це разом з вкладкою вистарчало на покриття коштів обезпечення члена.

Резерва — це та частина рівної вкладки члена, яка не йде враз на покриття коштів обезпечення, але складається, резервується аж до часу, коли рівна вкладка перестане вистарчати на покриття кошту обезпечення члена.

Резерва — це є та сума, яка разом з будучими вкладками має понести кошт обезпечення члена тоді, коли ті вкладки будуть занизькі, щоби цей кошт покрити.

Отже лише резерва забезпечує нам, що річна вкладка не буде підноситися з нашим віком. Лише резерва робить це можливим, що старий чоловік, якого кошт обезпечення виносить сотки долярів на рік, може дістати обезпечення за десятку, або дві, або три десятки. Лише резерва робить життеве обезпечення доступним, вигідним і практичним.

Відсотки.

Все, що ми досі сказали про резерву і її знамениту службу, не було би повне, якби не сказати, при помочи чого резерва потрафить доконувати ті всі чудесні річи. Резерва не могла би доконати свого діла, якби не складаний процент.

Коли запомогове товариство дістане від члена вкладку, більшу від кошту обезпечення члена, воно відтягає від неї ту частину, яка є потрібна на покриття кошту його обезпечення, а решту резервує, складає на „чорну годину", котра мусить прийти тоді, коли смертність межи членами збільшиться так, що рівна вкладка члена не буде вистарчати на покриття коштів. Що саме товариство робить з тими резервами? Чи кладе воно їх у себе в огнетревалу касу, у „сейф", і там їх уважно переховує, а контральна комісія зазирає що якийсь час, чи хто їх не спроневірив, чи злодій їх не закрав, чи миши не зїли?

Мудро ощадний чоловік віддає гроші на вживання бизнесменам і умовляється з ними, скільки вони будуть йому платити за їх уживання. Як вони зобовяжуться платити один доляр за вживання кождої сотки через рік, то це називається, що вони обіцяли один процент, або один від сто („процент" — значить „від ста"). Як позичаючий гроші зобовяжеться платити 2 доляри за вживання кождої сотки долярів через рік, то це називається 2 проценти. І так далі.

Як немудро ощадний чоловік заощадить сотку долярів і зложить її в своїй касі, то він буде мати по році лише сто долярів, по двох роках також лише сто долярів, а по трох роках також лише сто долярів.

Якби він позичив ту сотку долярів, себто дав іншим людям на вживання і згодився з ними, що вони будуть йому платити по 4 доляри за вживання кождої сотки на рік, то по році він мав би й сотку й ще 4 доляри, по двох роках і сотку і чотири доляри з першого року і чотири доляри за вживання сотки в другім році, себто разом 108 долярів. По третім році він мав би вже 112 долярів. По кождім році приходили би йому нові 4 доляри за вживання його сотки людьми, які не є її власниками.

Такий спосіб процентування називається **простими відсотками,** для відріжнення від таких званих **складаних відсотків.**

Складані відсотки полягають на тім, що при кінці кождого року (або при кінці кожкого пів року, залежно від умови) процент докладається до капіталу і це разом уважається за капітал, що має процентуватися в другім році (чи там у другім півроці). Так у нашім примірі сто долярів, відданих на 4 проценти звичайних відсотків, дадуть по двох роках 108 долярів. Зате ті самі 100 долярів, зложені на 4 проценти складених відсотків, дадуть 108 долярів і 16 центів, бо в другім році процентувалося не 100 долярів, але 104 доляри, себто первісна сума і процент за перший рік, зложені разом, уважалися за капітал, що має процентуватися в другім році. З укінченням другого року знов докладається процент з другого року до капіталу з попереднього року, отже докладається 4 доляри і 16 центів і цю суму вважається за капітал, що має процентуватися в третім році, і тому 100 долярів, позичені на складаний процент, дадуть по трох роках не 12 долярів, але 12 долярів і 48 центів проценту. Ця ріжниця межи сумою простих і складаних відсотків буде невелика в перших роках, але чим дальше, тим скорше вона буде рости. Ось примір: Сто долярів, зложених на 4 проценти простих відсотків, будуть по по 40 роках представляти разом з процентами вартість 260 долярів. Зате та сама сума 100 долярів, зложена на такий самий процент, себто 4 проценти, але складаних відсотків, буде по 40 роках представляти вартість 480 долярів і 10 центів.

Складання резерви.

Та це ще не виясняє того, що діється в запомоговій орґанізації при складанню резерви. Запомогова орґанізація, що складає резервовий фонд, не лише складає його на складаний процент, не лише при кінці кождого року, або кождого пів року, докладає процент до капіталу в попереднім році, чи півроці, і це вважає за капітал, що має процентуватися в слідуючім році, чи там півроці. Вона ще кождого року дістає нову вкладку від кождого члена і з тої вкладки відлучує нову резерву та складає до резервового фонду, знов на складаний процент.

Якби поданий вище примір зробити подібним до цього поступовання, то треба приняти, що ощаджуючий чоловік, котрий зложив 100 долярів, не лише їх зложив на 4 проценти, не лише думає по році долучити 4 доляри до 100 і це вважати за капітал, але він ще по році вкладає нову сотку долярів до тих 104 долярів, так, що в другім році вже буде процентуватися 204 доляри. Ті 204 доляри дадуть йому в другім році 8 долярів і 16 центів проценту. З кінцем другого року він не лише докладає цих 8 долярів і 16 центів до первісного капіталу 204 долярів і що суму 212 долярів і 16 центів уважає за капітал, що має процентуватися в третім році, але він ще докладає одну сотку свіжої ощадности, так, що в третім році буде процентуватися 312 долярів і 16 центів.

Коли порівнаємо тепер усі способи ощадности, то вийде таке:

Чоловік, який зложив 100 долярів у власну касу, буде мати по 4 роках 100 долярів. Чоловік, який позичив 100 долярів на 4 проценти простих відсотків, буде мати по 4 роках 116 долярів. Чоловік, який позичив 100 долярів на 4 проценти складаних відсотків, буде мати по 4 роках 116 долярів і 98 центів. Чоловік, який почичив 100 долярів на 4 проценти складаних відсотків, а з початком кождого слідуючого року докладав нових 100 долярів, буде мати по 4 роках 441 долярів і 63 центи.

Отсе порівнання докладно пояснює ту велику службу, яку робить складаний процент вкупі з докладанням нової резерви при кінці кождого року. Доперва тепер ми можемо зрозуміти, чому то 80-літній член запомогової орґанізації, опертої на системі плачення біжучого кошту обезпечення, по 60 роках належання до товариства, по заплаченню великанської суми 1,683 долярів на 1,000 долярів обезпечення, буде мусів і в слідуючім році заплатити дальший біжучий кошт обезпечення в сумі 152 долярів і після всякої правдоподібности кине обезпечення й лишиться на старі літа без обезпечення, коли його товариш з орґанізації, опертої на системі рівних премій, заплативши до товариства майже 3 рази менше, бо лише 630 долярів і 74 центи, останеться обезпечений аж до смерти за оплачення річної вкладки, рівної кождого року, а виносячої лише 10 долярів і 34 центи.

Отсей вислід, що виглядає на обман або на помилку, або на чудо, не є ні обманом, ні помилкою, ні чудом, але незвичайно мудрим помислом, опертим не на безпідставних припущеннях, не на пустих надіях, а на спокійнім обчисленню.

Коли запомогова орґанізація хоче все бути виплатною, хоче сповнити всі свої зобовязання супроти всіх членів, не хоче ніколи збанкротувати, не хоче завести членів у їх надіях і правах, вона мусить установити таку рівну вкладку, щоби по оплаченню коштів обезпечення члена лишилася така резерва, котра, зложена на якісь складані відсотки, могла би доповняти вкладку через усі ті роки, коли рівна вкладка не буде вистарчати на покриття коштів обезпечення члена.

Щоби знати, скільки вона буде потребувати на покриття біжучих коштів обезпечення, скільки вона буде мусіла взяти з вкладки, а скільки буде могла відложити до резерви, орґанізація мусить дивитися, скільки смертей у данім віці буде мати. Чим більше смертей, тим менша лишиться резерва; чим менше смертей, тим більша лишиться резерва. Пересічне число смертей у данім віці орґанізація вичитає з табельки смертности. Отже при означенню рівної вкладки обезпечуюча орґанізація мусить вживати табельки смертности.

Довідавшися з табельки смертности, скільки вона буде мусіла видавати з року на рік на кошт обезпечення, орґанізація мусить дивитися, скільки резерви вона потрафить зложити. Щоби це знати, вона крім табельки смертности мусить уживати ще табельки процентів, бо інакшу резерву зложить орґанізація, як вона буде складати свою резерву на 4 проценти, а інакшу, як зложить на 5 процентів, а ще інакшу, як зложить на 6½ проценту.

Ріжні бизнесмени дають ріжні проценти. Кождий старається очевидно дістати якнайбільший процент. Також запомогова орґанізація старається дістати якнайбільший процент, бо чим більший процент вона буде могла дістати, тим меншу вкладку буде побирати від членів. Однак запомогова орґанізація не може приняти в своїх рахунках надто високого проценту, бо вона, позичаючи гроші своїх членів, мусить дивитися не лише за тим, щоби дістати добрий процент, але й за тим, щоби дістати назад свій капітал. Тимчасом так воно вже є, що чим вищий процент, тим менша певність, менша запорука звороту позичених грошей. Високий процент означає слабу запоруку. А за тою якраз запорукою повинна дивитися запомогова орґанізація, бо як вона припустить низький процент, то не збанкротує, бо вищими вкладками від членів стягне, скільки їй буде треба. Зате, як вона злакомиться на високий процент, то може легко стратити самий капітал.

З тих причин кожда запомогова орґанізація повинна в своїх обчисленнях приняти не високий процент. Звичайно процент, не вищий від 4 на сто, може ще дати забезпечення звороту капіталу, а рівночасно про нього можна припустити, що його буде можна все дістати. З тих причин 4 проценти є найвищий відсоток, який принимають у своїх обчисленнях запомогові орґанізації, і це є найвищий процент, який закони ріжних стейтів позволяють уживати за підставу при обчисленню висоти рівної вкладки.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ДЖЕРЗІ СІТИ, Н. ДЖ.

Народний Дім середовищем громади.

Довгі десятки літ джерзисітська громада тинялася по чужих, невигідних, а дуже часто і ворожих галях. Скільки втрати матеріяльної і духової понесла наша громада, зайво вичисляти. Небогато також користи чи полекші принеслоб нам вишукування винуватців, що буцімто спричиняли відкладання будови Народного Дому. В дійсности винна тут ціла громада, бо „громада—це великий чоловік" і смішно було би після льоґіки приписувати вину якимсь одиницям. Та забудьмо за те!

Будова почалася і вже добігає до щасливого викінчення Народного Дому. День за днем відвідують будову численні громадяни, а менше терпеливі роблять свої завваги, що будова не досить скоро поступає. Відвідують будову і наші вороженьки Поляки, та не можуть начудуватись, що ми, Українці, у порівнанню з Поляками невелика громада, взялися під теперішню депресію до такої гарної будови. Відвідують будову і наші слабші духом брати, та покивують головами, критикуючи, що це або те не так, як би мало бути. Справді, з неодною критикою можнаб погодитись, колиб ця критика була оперта на щирости та добрій волі. На жаль, більшість критиків не тільки що не причинились нічим до здвигнення нашого Народного Дому, але навпаки, своєю злобною критокою заподіяли велику шкоду, знеохочуючи багатьох від участи в будові.

Народний Дім не є вже чині мрією чи сумнівом, а доконаним ділом. Тому, громадяни, Товариства, Братства і Сестрицтва, гуртуйтеся під прапор Українського Народного Дому і своїми лептами поможіть викінчити нашу святиню, котра має бути осередком життя джерзисітської громади.

Громадянин.

ВБИВСТВО.

У Погорільцях (пов. Рава Р.) господареви Март. Сліпокурі хтось від довшого часу крав домашню птицю. 4. вересня в ночі господар почув гавкіт собаки й вийшов на подвіря. В цій хвилині почувся крісовий вистріл. Куля поцілила Сліпокуру в голову і він згинув на місці. Вбивники втекли.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЧИ ЦЕ ПОМІЧ УКРАЇНСЬКІЙ СВІТОВІЙ ВИСТАВІ.

У „Січи" з дня 8 жовтня б. р. бут поміщений допис під заголовком „Наша участь у Світовій Виставі", підписаний п. Б. Катамаєм. Я, як секретар Української Корпорації Світової Вистави, вважаю за відповідне забрати в тій справі голос, щоби завчасу вбити ріжні підозрінння, які могли би справі нащої Вистави лише пошкодити.

Екзекутива Корпорації поміщує в пресі час від часу свої комунікати, в яких ясно говориться про те, що це буде за вистава, як виглядатиме українська участь в ній, хто з краю возьме участь у тій виставі і т. п.

Екзекутива стверджує в своїх комунікатах, що наша участь у тій Виставі матиме великі користи, як моральні так і матеріяльні, і в тім напрямі йде праця. Можливо, що у Виставі возьмуть громадну участь і старокраєві прогульковці. До Америки вже приїхала панна інжинірка Стефанія Чижович, як делеґатка краєвих установ, щоби розвідати на місці, що, як і чим може старий край послужити нашій участи у Світовій Виставі і як це технічно перевести. В українській краєвій і американській пресі живо дискутується над цею справою, закладаються місцеві комітети і справа йде вперед.

Здавалось би, що кождому все ясно. Та зі згаданого допису виходить, що ціла та справа є для дописувача „незнаною землею". У вичислюванню користей, вичисляє він ті найважніші, та каже, що будемо мати нагоду виставити наші вишивки, мережки і т. п. Річи ці виставляли ми вже сотку літ тому, і чи треба аж Світової Вистави в Шикаґо, щоби, на думку дописувача, їх знову покаазати чужинцям? Певно, що й і річи знайдуть там своє місце, але це є Вистава Століття Поступу, а який же тут поступ виставляти мережки? Тому ми думаємо представити на Виставі наш столітній доробок у ріжних ділянках нашого народнього життя.

Як дальшу користь зі Світової Вистави подає п. Катамай те, що „Українці зі старого краю матимуть нагоду заробити рохи гроша, висилаючи на випродаж на цій Виставі свої вироби".

Нічого подібного на тій Виставі не буде і Екзекутива Корпорації нікого не взивала, щоби висилав свої вироби до Шикаґо на випродаж! Цеж не буде ярмарок, а Вистава, це не буде щось на взір „Липських торгів" чи „Всходніх тарґуф"; це буде Вистава Століття Поступу. Звичайно, що по Виставі можна буде купити деякі річи, але це не буде виглядати так, як пише дописувач.

Не потрібно також називати користю те, що при Виставі знайде працю кількох українських студентів з Шикаґо. Це не є жадною користю в порівнанню з великим вкладом в таку інституцію і Екзекутива Корпорації зовсім на те не звертала уваги, бо це, що хтось дістане працю на виставовій площі чи в Українськім Павільоні, не можна назвати користю. Не знати ще, чи не прийдеться працювати в нашім павільоні „з патріотизму", якщо хочемо, щоби „Рідна Школа" з того скористала, поминувши вже те, що персонал виставовий не може складатися з ляїків, а з людей фахових, які знали би докладно повірену їм працю.

Дописувач пише, що наш Виставовий Комітет мусить зібрати належну суму грошей протягом кількох тижнів. Нічого подібного. Українська Корпорація Світової Вистави робить кампанію за фонди вже довший час і буде її робити аж до Вистави, а може й підчас Вистави. Думали би люди, що як мине тих кілька тижнів, то вже кампанія за фонди замкнена. Справа фінансів є найважнішою і її не можна розвязати протягом найближчих кількох тижнів. Звичайно, що було би дуже бажаним зібрати відповідні фонди якнайскорше, але цього не можна сподіватися підчас теперішньої господарської скрути.

Тих кілька слів я написав тому, щоби дописувачі до часописів були при писанню більш обережні. Не треба вводити людей у блуд, бо друковане слово читають люди по всіх усюдах.

Степан Куропась,
Шикаґо, Ілл.

ТАРЗАН І ЗОЛОТИЙ ЛЕВ.

(76)

„Де був той курінь, у якому була увязнена біла жінка? — запитав Усуля, коли вони ввійшли до спаленого селища. „Там", сказав один з чорних, показуючи на згарища в однім куті. Вони пішли швидко в тому напрямку. Чорний, котрий знав курінь, ішов перший. Несподівано він спинився, показуючи рукою на кістяк, який лежав на їх шляху. „Отсе вона. Це кістяк білої жінки. Я не помиляюся. Це біла жінка, якої ти шукаєш", сказав він, звертаючись до Усулі.

Усуля та інші Вазири поспішили до кістяка. Вони також переканалися, що це кістяк білої жінки. Смуток опанував усіми, коли вони пізнали, що перед ними лежали останки жінки, якої вони шукають. „Так, це вона, завважив Усуля. Його голос глухою луною сумно пролунав довкола. Вазири любили таксамо дружину їх пана Тарзана, як його самого. "А може це не вона?" — несподівано завважив один з дикунів. Один з них нагнувся й почав шукати перстеня леді Ґрейсток.

Усуля відповів з сумом: „Ні, це вона. Ось тут і той стовп, до якого вона була привязана! Перстень не має великого значіння. Львіні безперечно забрав його. Всі мали час, щоб утекти з селища, крім неї, яка була привязана й не могла тікати". Дикуни зібрали останки, як вони думали, дружини Тарзана, й зарили їх у землю. Над тим місцем вони поставили памятник з купи насипаного каміння. Це все, що лишилося як памятка про Лейді Ґрейсток.

А тимчасом Тарзан зі своїм львом пробирався крізь джунґлі в напрямку свого дому. Він разом із львом полював, разом з ним їв, пив і спав. Оба були ввесь час нерозлучними. Не пощастило йому здобути дорогоцінностей Опару, але зате він мав з собою великий гаманець з діямантами. Це всетаки було для нього більше від того, що він сподівався принести до дому з Опару. Тепер він палав лише бажанням відомстити тим білим людям, які завдали йому стільки страждання.